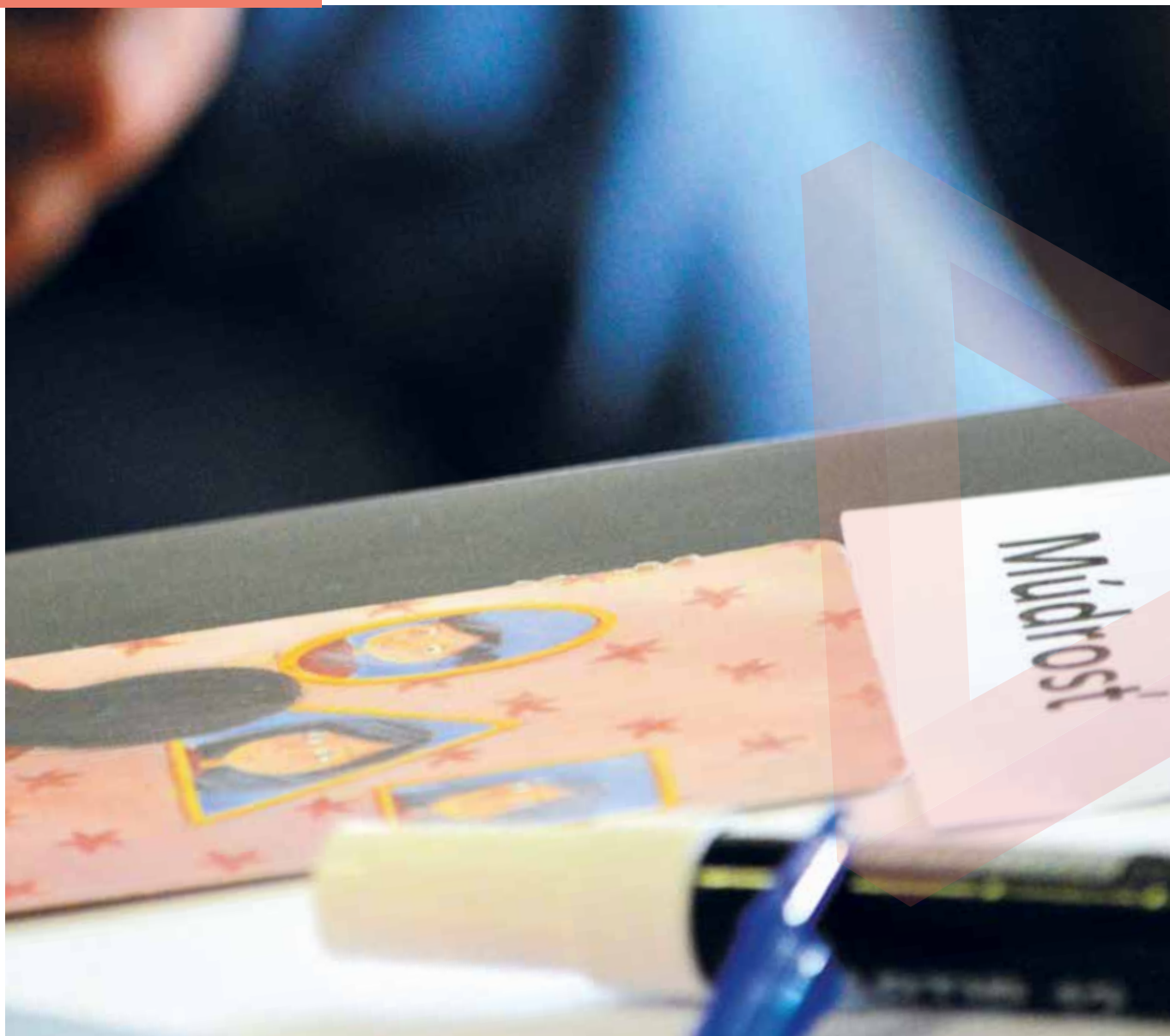

PRÍBEHMI K POZNANIU

Inšpiratívne rozhovory z Vnímavej komunity

Príbehmi k poznaniu: Inšpiratívne príbehy z Vnímavej komunity © Od emócií k poznaniu – Eduma
Autorka © Petra Nagyová
Editorka © Barbora Babicová
Fotografie © Katarína Kurčíková, Mária Michalová, Slovak Telekom, Michal Želonka
Grafická úprava a tlač © MAYER/McCANN-ERICKSON, s.r.o.

ISBN: 978 – 80 – 972422 – 4 – 4

V EDUME sme tento rok otvorili 4vé akadémiu rozvoja kritického myslenia, ktorej cieľom je vychovávať, vzdelávať a viesť k vnímavosti. V rámci nej sme zorganizovali niekoľko vzdelávaní po celom Slovensku, z ktorých vzišli desiatky Vnímavých projektov od našich absolventov.

V rukách držíte našu brožúrku s inšpiratívnymi rozhovormi o výnimočných projektoch, ktoré sme pre vás pripravili s niektorými účastníkmi nášho vzdelávania. Sú medzi nimi mladí ľudia, študenti i profesionáli vo svojich odboroch, ktorí sa snažia pomenovať, ktorým témam v našej spoločnosti by sme mali venovať pozornosť a prečo je inkluzívne vzdelávanie aj na Slovensku dôležité.

Počas našich vzdelávaní na 4vé akadémii sme s účastníkmi neraz hovorili o spoločenskej zodpovednosti a zamýšľali sme sa nad tým, či zodpovednosť každého z nás zohráva nejakú úlohu medzi nami. Ako môžeme urobiť našu krajinu lepšou a ľudí citlivejšími a vnímavejšími jeden k druhému? Veríme, že účastníci nášho vzdelávania dávajú odpoveď aj na tieto otázky.

Prajeme vám príjemné čítanie.

Vaša EDUMA – Od emócií k poznaniu

Jana Dinušová:

Každé dieťa ma v živote niečo naučilo

Jana väčšinu svojho času venuje deťom. Má svoje dve biologické a vždy jedno alebo dve zverené do starostlivosti. Je predsedníčkou OZ Materina dúška v Sološnici, ktoré sa venuje voľnočasovým aktivitám detí a mamičiek. Štvrtý rok externe študuje na Komenského univerzite v Bratislave špeciálnu pedagogiku a v rámci nášho inkluzívneho vzdelávania sa rozhodla viesť rozhovory so svojimi biologickými deťmi o deťoch, ktoré do ich rodiny prichádzajú.

Ako by ste opísali svoje poslanie?

Pre mňa je to niečo, čo ma naplňuje. Neberiem to ako prácu. Mám síce obrovskú zodpovednosť za život dieťaťa, ale pri každodenných činnostiach mi to tak nepríde. Ja som mala také deti, ktoré ma obohatili o neuveriteľné zážitky. V tomto sú deti super,

človek nemá čas nudiť sa. Keď si to tak spätne preberiem, každé ma niečo naučilo a každé mi do života prinieslo niečo nové. Pri dievčatku, ktoré od nás odišlo teraz v lete, som si uvedomila, že nie ono malo šťastie, že k nám prišlo, ale my, že sme ho spoznali. Je to super človečik.

Ktoré tri slová vystihujú dobrého profesionálneho rodiča?

Trpezlivosť, dobrodružstvo, láska.

Ako vznikla myšlienka, že sa popri vašich deťoch budete venovať aj ďalším deťom?

Vždy som chcela pracovať so zvieratami, no pri výbere strednej školy si moji rodičia presadili obchodnú akadémiu. Po škole som pracovala trinásť rokov ako účtovníčka, ale vôbec ma to nenapíňalo a stále som hľadala, v čom by som sa našla. Už počas druhej materskej som natrafila na profi rodičovstvo, ktoré ma zaujalo, ale nemali sme vhodné bytové podmienky. Koncom roka 2012 som sa stretla so syndrómom vyhorenia a mala som dosť veľké psychické problémy. Musela som zmeniť prácu. Neviem ako, ale dostala som prácu v Detskom domove Macejko v Malackách ako pomocná vychovávateľka. Toto obdobie bolo pre mňa super, ale stále som mala pocit, že tým deťom nemôžem dať to, čo by som chcela. Takže doma sme opäť otvorili tému profesionálneho rodičovstva. Potom to už išlo veľmi rýchlo. Prihlásila som sa na kurz, aby som bola pripravená, keď príde tá správna chvíľa. Nepočítala som s tým, že hneď po ukončení kurzu sa stanem profesionálnym rodičom, ale Božie cesty sú nevyspytateľné a ja som dostala ponuku od našej pani riaditeľky už počas kurzu.

Vybrali ste si vzdelávanie na 4vé akadémii, aké boli vaše očakávania?

Ja som sa na vzdelávanie prihlásila kvôli Janette. Materiály, ktoré som dostala pred vzdelávaním, som si veľmi nepozerala. Bola som potom prekvapená, na čo som sa to vlastne dala.

Čo vám vzdelávanie prinieslo a čím ste počas neho prechádzali?

Zo začiatku som sa cítila ako Alenka v krajine zázrakov. Hlavou mi išlo: „*Dinuška, čo tu robíš? Nabudúce čítaj, čo ti pošlú a až potom sa prihlás.*“ Janette má však dar reči a po chvíli ma strhla na svoju stranu. Ja som sa na vzdelávaní veľa naučila, a najmä som zistila veľa vecí o sebe. Najviac ma však zaskočila obhajoba mojej záverečnej práce. Hneď na začiatku sa mi roztriasol hlas, po chvíli

prišli aj slzy a ďalej to už nešlo. Ale spolužiačky boli super a podržali ma, takže nakoniec niečo zo mňa vyšlo. Toto bol pre mňa silný moment a asi naň dlho nezabudnem.

Rozhodli ste sa pre zaujímavú reflexiu. Hovoriť s vašimi deťmi o deťoch, ktoré k vám prichádzajú. Aké to bolo?

Na začiatku som mala obavy, ale tie po pár minútach zmizli. Myslím si, že tento rozhovor mi veľmi pomohol a aj mojim deťom. Prišli sme na veci, o ktorých sme sa vôbec nerozprávali a veľa sa tým vyjasnilo. Mne to pomohlo pochopiť ich potrebu oddýchnuť si od tohto všetkého a mať zasa rodičov iba pre seba. Keď mi povedali, že keď odíde dieťa, ktoré mám momentálne zverené do starostlivosti, už nechcú, aby prišlo ďalšie, zaskočilo ma to a mala som problém prijať to. Teraz viem, že nerešpektovať ich pocity a potreby by bolo odo mňa sebecké a nesprávne. Tiež odchody detí prežívajú.

Čo vás prekvapilo najviac?

Všetko, čo moje deti povedali o deťoch, bolo pozitívne. Akoby sa v nich uchovalo iba to pekné a ostatné vybledlo a stratilo sa.

Koľko detí už prišlo do vašej rodiny? Beriete ich ako vaše?

Do našej rodiny prišlo za tri roky päť detí. Všetky sme brali, akoby boli naše. Myslím, že bez toho by sa to ani nedalo, pretože tieto deti sú veľmi poznačené tým, čím si prešli, a venovať väčšinu svojho času na úkor svojej rodiny dieťaťu, ktoré považujem za cudzie, je veľmi ťažké a vyčerpávajúce.

Viete, koľko je dnes na Slovensku profesionálnych rodičov?

Profesionálnych rodičov je málo a stále sa ich stav znižuje. Naopak, detí v domovoch pribúda. V číslach je to 700 profesionálnych rodičov a do 5 000 detí v detských domovoch, ale to je iba môj odhad.

Ak by ste si niečo mohli priať, nejakú zmenu na Slovensku, čo by to bolo?

Aby deti nemuseli znášať hriechy dospelých.

Ľubica Matušáková:

Našla som odvahu otvoriť sa a byť zraniteľná

Ľubica od malička trpí lámavosťou kostí. Na prvý pohľad by si to nikto nevšimol, no najnovšie o svojich životných skúsenostiach píše vo svojej mini knižke. V rámci 4vé akademie rozvoja kritického myslenia spísala svoje príbehy od detstva až po súčasnosť, aby inšpirovala ďalších mladých ľudí s prekážkami. Ľubica sa v rámci inkluzívneho vzdelávania zamerala na storytelling, aby prostredníctvom vplyvu príbehov a prežitých emócií mohla posúvať aj ostatných, že aj napriek prekážkam môžu žiť plnohodnotný život. Ľubica pracuje v organizácii V.I.A.C. v Trstenej – Inštitúte pre podporu a rozvoj mládeže v oblasti neformálneho vzdelávania ako koordinátorka vzdelávacích aktivít pracovníkov s mládežou.

Ktoré tri slová vystihujú vašu prácu, ktorej sa venujete?

Ak by som ju mala vyjadriť tromi slovami, určite by to boli slová – VIAC, zmysel, trpezlivosť.

VIAC je názov našej organizácie v Trstenej, v ktorej pracujem, a je v ňom zhrnutá celá podstata, ktorou chceme prinášať VIAC ľuďom, ktorým sa venujeme

a zároveň táto práca dáva VIAC aj mne. Ďalším slovom je zmysel, pretože vidieť zmysel v práci, ktorú človek robí, je v dnešnej dobe veľký dar. A napokon trpezlivosť, pretože pri práci s ľuďmi veľakrát prichádzajú situácie, keď je trpezlivosť veľmi dôležitá. A možno by som doplnila aj štvrté slovo, ktorým je spoločenstvo, pretože bez

spoločenstva, ktoré v práci vytvárame s kolegami a priateľmi, ktorí sú vždy ochotní pomôcť, poradiť či povzbudiť nás, by sme nemohli dávať ľuďom VIAC...

A čo pre vás znamená slovo inklúzia?

Inklúzia je najmä o prístupe a našom postoji, ktorý máme k ľuďom, ktorí sú akýmkoľvek spôsobom v našej spoločnosti znevýhodnení. Nie je to len o podmienkach, ktoré im vytvoríme, ale najmä o tom, ako sa v tých podmienkach cítia. Inklúzia pre mňa znamená prijatie, keď sa človek môže cítiť v spoločnosti plnohodnotne aj s prekážkou, ktorou trpí.

Tento rok ste absolvovali 4vé akadémiu rozvoja kritického myslenia, v rámci ktorej ste sa zamerali na vplyv storytellingu.

Témy 4vé akadémie sa ma osobne týkajú. Sú to témy, ktoré sú prirodzenou súčasťou života a je dôležité o nich hovoriť a šíriť ich ďalej. Chcela som sa o inklúzii dozvedieť viac, zažiť to, o čom som čítala len v materiáloch. Pýtala som sa samej seba, či je to naozaj také „wau“, ako to píšete. Čo mi to prinesie a čo to prinesie iným? Tešila som sa na obsah vzdelávania a na Janette Motlovú a jej tím z organizácie EDUMA. Už som ju viackrát zažila v rámci iných aktivít, a preto som vedela, že nudiť sa určite nebudeme.

Súvisel so vzdelávaním aj váš osobný príbeh?

Áno. V mnohých témach som sa osobne našla. Napokon som sa rozhodla v záverečnej práci opísať svoj osobný príbeh. Toto rozhodnutie bolo pre mňa jednoduché, ale aj zložité zároveň. Jednoduché v tom, že som vedela, čo chcem povedať. Zložité v tom, že keď som sa už rozhodla, že do toho idem, chcela som, aby to malo naozaj význam, aby to bolo pravdivé a silné. Znamenalo to pre mňa podať veľmi osobnú výpoveď, otvoriť

sa verejne pred všetkými, odhaliť svoje myšlienky i srdce...

Aký bol ten váš osobný príbeh?

Môžem ho v krátkosti opísať slovami, ktorými sa začínala aj moja práca. Mám tridsať rokov a za sebou štyridsať zlomenín, niekoľko operácií a veľa pobytov v nemocnici. Napriek tomu žijem plnohodnotný život, za ktorý som veľmi vďačná. Môj príbeh je príbeh dievčiny, ktorá hľadá a bojuje. Bojuje so svojou diagnózou, ktorou je nedostatočná tvorba kostnej hmoty. Preto sú jej kosti krehké a ľahko sa lámú. V dôsledku toho veľa stratila, ale aj našla. Zažila veľa radosti, ale aj bolesti. Bojuje so sebou a hľadá spôsob, ako žiť. Žiť naplno a s radosťou. Hľadá cestu, ktorou má ísť, aby jej život bol naplnený a mal zmysel. Hľadá VIAC, ako len veci, ktorých sa možno dotýkať...

Prišli aj prekážky?

Sama sebe som bola najväčšou prekážkou, pretože písať o sebe, svojich pocitoch, ťažkých situáciách z osobného života a o blízkych ľuďoch nie je vôbec jednoduché. No aj vďaka príbehu som si uvedomila bohatstvo, ktoré mám v jednotlivých ľuďoch okolo seba.

Čo vás prekvapilo?

Veľmi silné a hlboké reakcie ľudí, ktorí čítali moju prácu, ktorou bol môj príbeh. Na konci sa leskli slzy v očiach nielen mne, ale aj im. Myslím, že najťažšie bolo čítať môj príbeh pre najbližších. Pre manžela a brata, ktorý žije momentálne v zahraničí. Oni dvaja boli zatiaľ jediní z rodiny, komu som sa odvážila dať to prečítať. Zároveň ma prekvapilo, že som našla odvahu sa otvoriť a ukázať sa aj v inom svetle. Dovoľiť si byť zraniteľná. Dalo mi to nesmierne poznanie, hĺbku a silu. Bol to pre mňa jeden z najintenzívnejších zážitkov a som vďačná, že som to mohla zažiť...

„Môj príbeh je príbeh dievčiny, ktorá hľadá a bojuje. Bojuje so svojou diagnózou, ktorou je nedostatočná tvorba kostnej hmoty. Preto sú jej kosti krehké a ľahko sa lámú. V dôsledku toho veľa stratila, ale aj našla. Zažila veľa radosti, ale aj bolesti. Bojuje so sebou a hľadá spôsob, ako žiť. Žiť naplno a s radosťou. Hľadá cestu, ktorou má ísť, aby jej život bol naplnený a mal zmysel. Hľadá VIAC, ako len veci, ktorých sa možno dotýkať...“

Natália Petrová:

Chcela by som, aby sa ľudia nehodnotili podľa jedného pohľadu

Natália pracuje v Nadácii Pontis, kde sa denne dostáva do styku s témami pomoci druhým. Na ľudí s prekážkami a tému inakosti sa rozhodla pozrieť inou optikou aj prostredníctvom vzdelávania na 4vé akademii. Jeho výsledkom bol projekt zameraný na kolegyňu v práci, u ktorej sa cez koučingové otázky snažila zamerať na jej silné stránky.

Mali by sme medzi sebou hovoriť viac o inklúzii?

Myslím si, že áno. Pokiaľ sa o inklúzii nebude rozprávať, nedozvie sa o nej nikto. O inkluzívnom prístupe by sa malo hovoriť nielen v práci, kde sa s ňou denne stretávam, keďže pracujem v nadácii, ale aj s rodinou, priateľmi a so známymi, pretože stále je veľa ľudí, ktorí ju neprijímajú alebo nejavia o inklúziu záujem – a určite nielen v spojitosti so vzdelávaním a školstvom. Len čo sa inklúzia dostane do povedomia viacerých ľudí, ktorí sa začnú inkluzívne správať vo svojich bežných životoch, dotkne sa to aj ľudí, ktorí inklúziu odmietajú alebo o nej ešte nepočuli.

Čo pre vás znamená slovo inklúzia?

Inklúzia pre mňa znamená snahu porozumieť jedinečnosti každého človeka, dať mu možnosť

rozvíjať sa, rásť, podporovať ho. Neodstrkávať ľudí, ktorí sú pre nás iní, ktorí sa od nás odlišujú, snažiť sa im pomôcť nájsť svoje miesto vo svete, kde sa budú cítiť dobre, kde sa budeme všetci cítiť dobre. Aby sme pochopili, že „inakosť“ nie je zlá, ale práve naopak. Ak sa s ňou naučíme pracovať, môže byť našou najsilnejšou stránkou a poznávacím znamením v tom najlepšom zmysle slova. Znamená pre mňa dať šancu kamarátstvu aj s tými, ku ktorým sa navonok „nehodíme“. Napríklad, ako malá som si myslela, že pes nemôže byť kamarát s mačkou a teraz moje psy spávajú v búde spolu s kocúrom. (smiech)

V čom vás inšpirovalo vzdelávanie na 4vé akademii rozvoja kritického myslenia, ktorej cieľom je vychovávať, vzdelávať, viesť k vnímavosti?

Inkluzívne vzdelávanie ma v prvom rade zmenilo. Zmenilo ma v tom zmysle, že som získala na mnohé veci iný pohľad. Pozerám sa na svet a na svoje okolie bez predsudkov, snažím sa ich nenálepkovať a dať každému šancu povedať svoj názor. Naučila som sa využiť svoju vnímavosť vo svoj prospech a pomáhať ľuďom okolo mňa. Uvedomila som si, že síce nezmením svet, ale môžem zmeniť seba. Učím sa „iných“ ľudí vnímať ako nepopísané plátno a dávať im šancu ukázať to najlepšie, čo v nich je.

Vo svojej práci ste sa rozhodli zamerať na skúmanie silných vlastností svojej kolegyne cez koučingové otázky. Ako vám napadla táto myšlienka?

Už ako dieťa som chcela pomáhať ľuďom. Chcela som, aby sa ľudia v mojom okolí mali dobre a boli spokojní. Študujem na vysokej škole personálny manažment, práca s ľuďmi ma veľmi baví. Preto som rozmýšľala, ako spojiť to, čo som sa naučila na vzdelávaní, s mojou záverečnou prácou a s pomocou pre moju kolegyňu, ktorú mám veľmi rada. Zároveň som túto tému prepojila s mojou vysokou školou, na ktorej študujem a rozhodla som sa jej venovať aj v mojej diplomovej práci. Rozhodla som sa, že budem skúmať silné vlastnosti svojej kolegyne s cieľom pomôcť jej rásť, zlepšovať sa, uľahčiť jej prácu a zistiť, čo by jej pomohlo, aby sa v práci cítila dobre.

Koho každého ovplyvnilo vaše vzdelávanie?

Moje vzdelávanie ovplyvnilo mňa, pretože som si uvedomila, ako málo stačí na to, aby som niekomu pomohla, niečo nové naučila seba aj iných. Jednoznačne ovplyvnilo moju kolegyňu, s ktorou som výskum robila. Sama povedala, že si uvedomila veľa vecí, na ktorých ešte musí popracovať a zistila, v čom je naozaj dobrá. O práci som sa rozprávala aj s kolegami, aby sme jej spoločnými silami pomohli rásť, zmenšili jej stresy z práce a zvýšili jej sebadôveru. Počas vzdelávania som koučingové metódy skúšala na priateľovi a myslím, že sa celkom uchytili. Tiež ich praktizujem na rodičoch a sestre, ale nehovorme im o tom. (smiech)

V čom sa zmenil váš pohľad na veci okolo?

Veľmi sa zmenil môj pohľad na rodičov detí, ktorí majú deti v detskom domove. Pre mňa to boli doteraz často neschopní ľudia, ktorí zlyhali, nedokážu sa postarať ani sami o seba a tobôž nie o dieťa. O dieťa, ktoré ich zavinením prišlo na svet. Zavinením preto, že už pred samotným vzdelávaním som vnímala deti z detského domova ako problematickú skupinu, ktorej vstup do normálneho života, na trh práce, teda po opustení detského domova, je veľmi ťažký. Z tohto dôvodu som takýchto rodičov vnímala ako „ničiteľov“ mladého života. Nedokázala som tým ľuďom, ktorí boli len v mojej predstave, odpustiť to, že dieťa, ktoré je v detskom domove, žije s myšlienkou, že je nechcené a nemilované. Takto som ich vnímala až do prezentácie mojich spolužiačok na 4vé akademii, Zuzky a Viki, ktoré spravili živú knihu s maminou, ktorej deti boli v detskom domove. Prevratné pre mňa bolo to, že na človeka, o ktorom som doteraz mala predsudky, som sa zrazu pozerala s rešpektom, s úctou a obdivom. Pre mňa je žena, ktorá bola živou knihou, dôkazom toho, že ľudia sa dokážu zmeniť. Že materinský cit a láska sú nad všetkými „rýchlymi“ rozkošami a radosťami, ktoré jej prinášal život predtým, než mala deti. Že keď ľudia chcú, majú túžbu, sen, dokážu zmeniť seba aj svoj život od základov.

Ak by ste si mohli priať, akú spoločnosť by ste chceli mať na Slovensku?

Spoločnosť ľudí, ktorí nebudú mať predsudky a nebudú sa na doteraz neznámych pozeráť s nenávisťou v očiach. Uvedomujem si, že prejsť od nálepky k čistému plátnu je veľmi náročné, ale pokiaľ to dokážem ja, dokáže to ktokoľvek. Dôležité je začať od seba a nečakať, že spoločnosť sa zmení sama. Chcela by som, aby sa ľudia mali radi, nenálepkovali sa, nehodnotili sa podľa jedného pohľadu. Koniec koncov, už ako malých nás rodičia učili, že kniha sa nemá súdiť podľa obalu. A je len na nás túto múdru vetu začať praktizovať v životoch a dať aj človeku s „inakosťou“, ktorý na prvý pohľad nespĺňa naše „standardy“, možnosť spoznať ho.

Margita Páneková:

Dobre fungujúca inklúzia sa vyznačuje dobrými vzťahmi

Margita už 20 rokov pracuje ako učiteľka a 10 rokov ako špeciálna pedagogička, poradenská aj školská. Na integráciu a inklúziu sa tak pozerá z niekoľkých strán, zo strany školy a jej potrieb, zo strany poradne a jej predstáv a zo strany rodiča a jeho očakávaní. V súčasnosti pracuje v Centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a tiež ako školská špeciálna pedagogička v základnej škole. Vo svojom projekte sa zamerala na stratégiu zavádzania inklúzie do škôl.

Ak by ste si mohli priať, aby sa v našej krajine niečo malo zmeniť, čo by to bolo?

Veľmi by som si priała, keby sme si všetci, celá naša spoločnosť, našli čas na to, aby sme sa zamysleli a rozhodli, ako sa ďalej chceme uberať. Či naozaj chceme od našich detí výkony cez monitory a exam testy, alebo chceme vidieť ich radosť, spokojnosť a objavovať ich osobitú výnimočnosť.

Pracujete ako špeciálna pedagogička a pri svojej práci sa venujete integrácii detí. S akými deťmi sa najčastejšie stretávate v rámci svojej práce?

Zo školského systému nám čím ďalej, tým viac vypadávajú deti, ktoré sú akoby nesúce, neschopné, nepoužiteľné. V školách sa dnes veľký význam prikladá úspechu, určitým štandardom, porovnávaniu detí medzi sebou, ale každý z nás je iný. Naše vzdelávacie osnovy sú úzke v tom zmysle, že neocenia deti, ktoré sú dobroprajné, veselé, priateľské, vedia napríklad niečo dobré uvariť. Z toho sa známky nedávajú. Veľký podiel na neúspechu detí nesie aj rodina, ktorá je tiež možno niekedy chorá spoločenskými neudhmi. Všetko so všetkým súvisí, spoločnosť je úzko prepojená s rodinou... Počet detí, ktoré majú v škole výrazné ťažkosti, sa postupne zvyšuje a my sa im v našom centre snažíme dať barličky a začleniť ich.

Ako to robíte?

Začlenenie, iným slovom integrácia, je zmena formy vzdelávania. V praxi to znamená, že každému dieťaťu, ktoré je určitým spôsobom znevýhodnené, sa snažíme vypracovať odporúčania pre školu, pre rodičov a aj pre neho samotné, čo by malo robiť. Hodnotenie takéhoto dieťaťa by malo byť iné, nemalo

by sa porovnávať s ostatnými deťmi, ale len samo so sebou. V praxi to však málokedy funguje. Skôr sa nekriticky upúšťa od požiadaviek na dieťa a ono nepracuje, pretože „má papier“.

S čím sa ako špeciálna pedagogička najčastejšie stretávate?

Každý si bráni svoj vlastný ostrov – ostrov rodičov, ostrov poradní, ostrov učiteľov. Veľmi ťažko sa vchádza do „nepriateľského územia“, na iný ostrov... Inklúzia detí alebo integrácia je úspešná vtedy, ak sa podarí vybudovať most medzi ostrovmi – most, po ktorom sa dá prechádzať obidvoma smermi, napríklad aj smerom učiteľ – špeciálny pedagóg a naopak. Som veľmi rada, keď nás, odborných zamestnancov, učitelia medzi sebou prijímajú. To je niekedy ťažké, najmä keď učitelia zistia, že my špeciálni pedagógovia nevieme len tak za hodinu (a ešte k tomu 45-minútovú) zmeniť integrované dieťa na super dieťa.

Funguje podľa vás na slovenských školách inklúzia?

Určite funguje, ale je to o ľuďoch. Pomalinky, po malých krôčikoch, ako prvé jarné kvietky pod snehom, sem-tam nejaký ten mráz, ale býva aj dobre, slniečkovo...

Navrhli ste stratégiu inkluzívneho prístupu na škole. Čo vás priviedlo práve k tejto téme?

Raz nám počas vzdelávania na 4v. akadémii Janette Motlová povedala, že negatívne emócie nás dokážu posunúť a vyvolať v nás potrebu zmeny. Často zažívam negatívne emócie, aj keď sa im bránim. Aj preto prišla ku mne táto téma. Chcem zmeniť, posunúť inkluzívny prístup v škole.

Čo ste si počas vzdelávania uvedomovali?

Uvedomila som si, že mnohé veci robím zle. Doteraz som sa snažila deti motivovať rozumovo, ale aj ony majú svoje emocionálne cestičky. Nepomôže im, keď rozumom pochopia, čo majú robiť. Robiť správne veci začnú vtedy, keď budú k tomu emocionálne motivované.

Čo podľa vás pomáha pri zavádzaní inklúzie na školách?

Úplne tie najjednoduchšie ľudské veci – mať rád deti také, aké sú. Byť voči nim citlivý, hľadať riešenia...

Je niečo, čo jej bráni?

Presne to, čo aj nám bráni v našom osobnom raste. Často sami seba neprijímame takých, akí sme. Bojíme sa, snažíme sa o „rýchle riešenia“. Napríklad, keď si myslíme, že nepohodlné alebo integrované dieťa treba vyhodiť. Vždy sa bojím, že pri hľadaní možností, čo s deťmi, ktoré aj s pomocou integrácie neprospeievajú alebo sú agresívne, ako prvé riešenie niekto navrhne, že ich treba presunúť do špeciálnej školy. Možno

aj to je niekedy riešenie, veď som sa v praxi stretla s tým, že niektoré deti sa tam skutočne našli a sú tam ocenené a šťastné. Môj názor je, že máme špeciálne školstvo veľmi dobré prepracované a aj ľudia, ktorí v ňom pracujú, sú úžasní. Len sa bránim tomu, aby sme nesiahali po tomto riešení ako po prvej alternatíve. Páči sa mi, keď niekto povie, čo napríklad vyskúšal na to konkrétne dieťa a čo mu pomohlo, prípadne čo nie.

Existujú nejaké príklady zo zahraničia, kde inklúzia výborne funguje?

Páči sa mi dánska škola, kde si napríklad dyskalkulík (ten, čo nie je schopný pochopiť ani jednoduchý matematický príklad) musí vypočítať kurz lode pomocou logaritmov, pretože inak by stroskotal. Prax ho naučí najsť si svoj systém fungovania zábavným spôsobom, pričom sa hrá rolujú hru. Nemyslím si, že to pomôže všetkým deťom s ťažkosťami, ale je to jedna z ciest. Dobre fungujúca inklúzia sa vyznačuje dobrými vzťahmi. Nemusí byť vôbec dobre materiálne zabezpečená. Aj keď, aj to niekedy musí byť.

„Už dávno som tušila, že systém integrácie a inklúzie nie je ideálny. Prieskum medzi odborníkmi – pedagógmi a psychológmi mi viac otvoril oči. Pracuje sa často naoko. Ako sa vyjadril jeden učiteľ, chýbajú nám pochopenie, citlivosť a pozornosť. To sú správne slová pre dobrú integráciu.“

Petra Čiešková:

Ľudia nevedia, čo je to extrémizmus

Petra je študentka sociálnej práce na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorá spolu so spolužiakmi absolvovala vzdelávanie Cez skúsenosť k poznaniu. S kamarátkou Katarínou si vybrali tému spoločnej záverečnej práce Bez servítky o extrémizme, v ktorej sa snažili dať odpoveď na to, čo je to extrémizmus a ako ho ľudia na Slovensku vnímajú. Študentky urobili rozhovory s prívržencami strany ĽSNS i s ľuďmi, ktorí boli nejakým spôsobom diskriminovaní alebo prenasledovaní. Zároveň sa snažili zistiť, ktoré problémy ich trápia a čo vlastne spôsobuje polarizáciu v našej spoločnosti.

S akými očakávaniami ste sa púšťali do inkluzívneho vzdelávania na vašej univerzite?

Nevedela som, čo mám očakávať, ako to všetko bude prebiehať a hovorila som si, čo si to zasa na nás vymysleli. Priznám sa, že sa mi do toho nechcelo. Myslela som si, že v skupinovom vzdelávaní nie je šanca venovať sa témam do hĺbky, pretože každý sa chce vyjadriť a povedať si svoj názor. Po prvom

bloku som však svoj názor zmenila. Nič neostalo nevy povedané a pri výmene našich názorov nevznikli žiadne konfliktné situácie. Asi sme už fakt dospeli a fakt dobre zmýšľajúci mladí ľudia.

Má zmysel sa venovať inklúzii v našej spoločnosti?

Určite áno. Pretože aj ľudia so špecifickými potrebami majú rovnaké práva ako všetci ostatní. Takýchto

Ľudí netreba separovať, ale prijať ich medzi seba bez nejakých predsudkov alebo prehnanej ľútosti nad ich osudmi. Páči sa mi takáto forma vzdelávania. Je to niečo netradičné, a preto ma to zaujalo a bavilo. O témach a problémoch rada diskutujem, vypočujem si názory iných a tak isto poviem aj svoj názor, nech už je akýkoľvek (či už súhlasný, alebo nie).

Ktoré tri slová vám napadnú, keď hovoríme o spoločenskej zodpovednosti?

Pomoc, vzťahy a ľudia. Spoločenská zodpovednosť je podľa mňa o samotných ľuďoch a vzťahoch, aké majú medzi sebou a či sú ochotní pomôcť, ak vedia ako. Každý človek si zaslúži žiť plnohodnotným životom, a to nie vždy ide bez pomoci iných.

Téma extrémizmu u nás často vyvoláva vášnivé diskusie. Prečo ste si v záverečnej práci vybrali práve ju?

Práve preto, že je náročná na pochopenie. Bola to pre mňa výzva a keďže sa táto téma v poslednej dobe medzi ľuďmi veľmi rieši, chcela som sa sama o extrémizme dozvedieť viac. Napriek tomu, že je to aktuálny problém spoločnosti, ľudia nevedia, čo to vlastne extrémizmus je. Stretli sme sa s tým aj pri našich rozhovoroch, keď sme sa ich pýtali, čo zaň považujú. Aj preto odporúčam tým, ktorí niekedy niekoho nazvali extrémistom alebo označili nejaké správanie za extrémne, aby si prečítali našu prácu alebo študovali literatúru, články alebo sa obrátili na ľudí, ktorí sa tejto problematike venujú.

Ktoré myšlienky vám najviac vo vašom vzdelávaní utkveli?

Nie sú to len slová, ale celá naša práca. Priznám sa, dalo nám to zabráť. So spolužiačkou Katarínou sme na nej robili cez deň, ale aj v noci. Úplne nás táto téma pohltila a čím sme sa jej viac venovali, tým bolo jej písanie intenzívnejšie, čo je vidieť aj pri našich

príbehoch, keď sa zo strany a pol zrazu stalo päť strán.

Myslíte si, že môžeme byť v našej spoločnosti voči sebe citlivejší?

Určite áno. Len je to ťažké dosiahnuť nejakou cieľene. Ľudia v dnešnej dobe pozerajú na seba a svoje šťastie. Naháňajú sa za prácou a nemajú čas na nič iné. Na tom krachujú aj mnohé vzťahy i priateľstvá. Ďalším zlom sú sociálne siete, ktoré sa pre väčšinu ľudí stali jediným spôsobom komunikácie. Tam vyjadrujú svoje názory, postoje, zdieľajú rôzne články, ktoré môžu, ale aj nemusia byť pravdivé, nadväzujú kontakty s opačným pohlavím a pri osobnom stretnutí mlčia a pozerajú sa do mobilov. Nie je to správne. Človek by mal vedieť vyjadriť svoj názor a obhájiť ho, keď s ním niekto nesúhlasí. Podľa mňa sa z našej spoločnosti vytrácajú základné hodnoty ako láska, rodina, priateľstvo, zdravie a ľudia sa boja toho, čo ich čaká v budúcnosti. Pozerajú len na svoju budúcnosť, maximálne na budúcnosť ich najbližšej rodiny.

Zmenil sa za ten čas v niečom váš pohľad na svet okolo vás?

Rozšírila som si okruh vedomostí a všímam si, že ľudí táto téma zaujíma. Pre zverejnenie otázok na internete sa ma známi neustále pýtajú, ako dopadol náš projekt a vyjadrujú sa k tejto téme naďalej. Pri spracúvaní a prepisovaní rozhovorov som si uvedomila, že ľudia majú strach a ten strach mám aj ja. Podľa mňa je potrebné zaoberať sa touto témou a som rada, že sme sa jej mohli venovať aj my. Je potrebné, aby ľudia hovorili nahlas o tom, čo cítia, čoho sa boja, s čím nesúhlasia. Pohľad na svet okolo mňa sa nezmenil. Som človek, ktorý nesúdi nikoho a za nič. Je to každého osobná vec, aké názory má, aké hodnoty uznáva, koho volil a s akou skupinou ľudí sa stretáva.

„Rôzne skupiny ľudí z rôznych svetov majú v podstate rovnaké potreby a v konečnom dôsledku akoby sa všetci snažili bojovať za to isté. Či už sú to prívrženci ĽSNS, ľudia z minority, odporcovia extrémistických hnutí, všetci si želajú žiť v normálne fungujúcom štáte, kde nie je priestor pre korupciu a v ktorom majú ľudia rovnosť príležitostí. Všetkým ide o lepšiu budúcnosť.“

Katarína Fodorová:

Mali by sme sa brať všetci ako jedno

Čo pre vás znamená spoločenská zodpovednosť?

Spoločenská zodpovednosť pre mňa znamená vzájomnú pomoc, že sú ľudia v spoločnosti vnímaví k potrebám iných. Pomáhajú si navzájom a stavajú sa k spoločenským problémom zodpovedne. Nezatvárajú si oči pred nespravodlivosťou, osočovaním a ubližovaním, ale pomáhajú si, hľadajú spoločné riešenia, a tak sa stávajú spoločensky zodpovední.

Spolu so spolužiačkou ste sa počas inkluzívneho vzdelávania venovali téme extrémizmu.

Čím si vás pritiahla?

Táto téma je veľmi náročná, aj preto sme jej venovali veľa času. Náročnosť spočíva v tom, že sme nechceli škatulkovať žiadnu skupinu respondentov, ktorých sme oslovili. Snažili sme sa pozrieť na názory ľudí a pýtali sme sa ich, ako vnímajú extrémizmus. Chceli sme pochopiť, ako je extrémizmus v spoločnosti vnímaný. Táto téma si ma vybrala sama. Hneď, ako som videla jej názov, vedela som, že sa jej chcem venovať. Je to náročné poukázať na extrémizmus v spoločnosti a určiť, čo je už extrémne správanie. Mňa táto téma zaujala hlavne preto, lebo spoločnosť stále poukazuje na extrémizmus, ale sami často nevieme, čo to extrémizmus vlastne je. Je dôležité, aby sme v tejto oblasti mali jasno a eliminovali v spoločnosti extrémistické správanie.

Čo konkrétne ste sledovali?

Zisťovali sme, čo je extrémizmus a ako sa prejavuje. Čo to spôsobuje, ak má niekto extrémistické správanie. Ako dokáže človek ublížiť a čo môžeme my ľudia preto robiť, aby sme sa na to len neprizerali. Oslovili sme ľudí, ktorí majú na extrémizmus rôzny pohľad a snažili sme sa ich pochopiť a porovnať odpovede. Veľmi nás prekvapilo, na čo sme prišli v závere, a to, že všetci respondenti, či už prívrženci ĽSNS, alebo aj osoby dotknuté diskrimináciou, chcú vlastne to isté. A to zmenu vo vláde a to, aby mohli žiť ako slušní ľudia. Všetci naši

respondenti sa vyjadrili, že mladí ľudia majú slabé perspektívy. A to najmä, čo sa týka pracovných podmienok a osamostatnenia sa v našom regióne, ktorý zaostáva. Obe skupiny nám odpovedali, že sa boja budúcnosti, či už svojej, svojich detí a aj vnúčať.

Ako vám dnes znie slovo extrémizmus?

Myslím si, že v našej práci sa nám podarilo poukázať na to, aký je extrémizmus nebezpečný. Je dôležité v spoločnosti eliminovať extrémistické správanie a spoločnosť by nemala byť spokojná a čakať, ak sa v jej okolí niekto práve extrémne správa. Je potrebné sa mu postaviť, pretože niektorým môže veľmi ublížiť.

V čom vás posunulo vzdelávanie v rámci 4vé akademie rozvoja kritického myslenia?

Vzdelávanie na 4vé akademii mi dalo veľa. Rozšírila som si nové obzory, spoznala nových ľudí a videla veľa ťažkých životných príbehov, či už vo forme videí v Online živej knižnici, alebo samých účastníkov akademie, ktorí prišli medzi nás. Mám mnoho predsudkov a práve toto vzdelávanie mi pomohlo ešte viac sa nad sebou zamyslieť. Ako veľký prínos beriem samotný projekt, prácu, ktorú sme mali urobiť. Ja sa 4vé akademii môžem len poďakovať za možnosť sa vzdelávať.

Ktorá najsilnejšia myšlienka sa vám spája s inkluzívnym vzdelávaním?

Myslím, že to bola myšlienka migrantky Ranye zo Sýrie, ktorej príbeh je v Online živej knižnici. Prešla si mnohými ťažkými chvíľami v živote a napriek tomu nestratila nádej. Jej myšlienka znie: „Kamkoľvek nás Boh pošle, tam musíme kvitnúť.“ A presne tak je to aj v inkluzívnom vzdelávaní, musíme v ňom kvitnúť. Spoznávať inakosť a byť jej otvorení.

Zmenilo to v niečom váš pohľad na svet okolo seba?

Áno, zmenilo. A to, že sa dá s predsudkami pracovať. Najskôr spoznávať, pochopiť a vidieť. Ja si myslím,

že mi to zmenilo veľmi môj pohľad. Spoznala som mnohé príbehy, ktoré ma donútili zamyslieť sa a som za to vďačná. Sme jedna spoločnosť a mali by sme sa brať všetci ako jedno a pochopila som, aké je dôležité o inakosti rozprávať a poukazovať na rovnosť medzi nami.

Myslíte, že by sme mali mať inkluzívne vzdelávanie aj na školách?

Myslím, že by malo byť aj na školách. Je potrebné odbúravať stereotypy. Je dôležité už pri deťoch poukázať, že inakosť je dobrá a patrí medzi nás. Myslím si, že keď deti toto naučíme, nebudú sa na inakosť pozerat' s nevedomosťou a potom nevedia, ako reagovať. Pomôže to, aby sme aj neskôr v dospelosti vnímali veci okolo nás inak. Je to dôležité.

„Vzdelávanie na 4vé akadémii mi dalo veľa. Rozšírila som si nové obzory, spoznala nových ľudí a videla veľa ťažkých životných príbehov, či už vo forme videí v Online živej knižnici, alebo samých účastníkov akadémie, ktorí prišli medzi nás. Mám mnoho predsudkov a práve toto vzdelávanie mi pomohlo ešte viac sa nad sebou zamyslieť.“

Tatiana Švrčková:

Pri inklúzii a „búraní predsudkov“ je naším cieľom pozeráť sa na veci systémovo

Tatiana pracuje v spoločnosti Slovak Telekom ako senior CSR manažérka a už niekoľko rokov sa venuje podpore projektov spoločenskej zodpovednosti. Jedným z nich je aj systematická a dlhodobá podpora komunity nepočujúcich na Slovensku. Pred rokom prišla spoločnosť s myšlienkou vzdelávať svojich zamestnancov v oblasti búrania stereotypov a predsudkov v zákazníckej službe.

Aký je príbeh inklúzie spoločnosti Slovak Telekom?

Slovo inklúzia znie možno trochu učebnicovo, nazvala by som to preto skôr familiárnejšie – porozumením a toleranciou. Na túto cestu sme sa vydali už poriadne dávno, a to pred 16 rokmi, keď sme paradoxne ako „hlasový“ operátor začali s podporou nepočujúcich. Možno, akoby sme predvídali budúcnosť, že naši zákazníci nebudú využívať iba hlas, ale desiatky nových technológií s dátami na čele. Vtedy sme začínali s kurzmi posunkového jazyka a workshopmi o kultúre nepočujúcich. V mnohých kompaniach sme sa pokúšali poukázať na to, že povrchné posudzovanie tejto skupiny ešte viac prehľbuje ich izoláciu a komunikačnú bariéru. Helen Keller, hluchá a slepá dramatická, to najlepšie vystihla vo výroku: „Slepota ma delí od vecí, hluchota od ľudí.“ A my sme nechceli, aby ich hluchota oddeľovala od okolitého sveta.

Za každou zmenou stoja ľudia a ich nápady. Kto prišiel s myšlienkou, že aj vaša spoločnosť môže smerovať k Vnímavej firme?

Po niekoľkých rokoch vo firme sme premýšľali, akou cestou sa uberieme na poli spoločenskej zodpovednosti, firemných hodnôt a zákazníckej starostlivosti. Vo veľkej korporácii sa idey dajú iba ťažko pretaviť do reality, pokiaľ sa s nápadom nestotožní viacero hláv. Možno som mala šťastie, že v danej chvíli boli všetky okolnosti nastavené tak, že sa mi podarilo túto myšlienku aj zrealizovať. Oveľa cennejšie je však to, že podpora trvá až dodnes a my máme za sebou desiatky mikroprojektov a tisíce rodín, ktorým sme pomohli. A to nielen finančne alebo poradenstvom, ale i v otázke formovania legislatívy, čo je azda tá najnáročnejšia výzva, ak chceme meniť veci systémovo. A preto aj pri inklúzii a „búraní predsudkov“

je naším cieľom pozeráť sa na veci systémovo a v dlhodobom horizonte, pretože jednorazovo pomôcť vieme tu a teraz, avšak našim spoločným úsilím by mala byť do istej miery premena spoločnosti na tolerantnú a vnímavú spoločnosť.

Čo vás inšpiruje na tejto ceste? Prečo ste sa rozhodli stavať na túto citlivú kartu? Čo to vie priniesť vašej firme?

Rovnako ako ľudia a celá spoločnosť sa vyvíja aj naša firma. V istom momente človek zvykne dozrieť, to je ten lepší prípad, a začína meniť niektoré postoje a hodnoty. Niečo podobné by som prirovnala aj k veľkým firmám, ktoré si potrebujú odžiť svoje nástupy, pády alebo transformácie, aby boli schopné hľadiť v kontexte problémov a priestoru, kde pôsobia. Preto, keď sme videli, čo sa deje v spoločnosti, ale i v okolitých krajinách, pretože sme toho súčasťou, či chceme, alebo nie – narastajúca radikalizácia, extrémizmus, anarchia hodnôt – zhodli sme sa, že ak vieme pomôcť, nemôžeme sa iba nečinne prizerať. Ako vieme prispieť? Nič veľké a zásadné sa nezrodilo zo dňa na deň. Možno by som to prirovnala k mnohým startupom – vzniknú, zaniknú, ale zanechajú stopu, ktorej sa chytia ďalší a ďalší. Preto vieme začať napríklad tak, že prispejeme k budovaniu ostrovčekov pozitívnej deviácie práve prostredníctvom kolegov, ktorých sme sa rozhodli dovozdelávať v oblasti boja s predsudkami a postojmi. V zákaznickej obsluhu ich u nás pôsobia stovky, a ak oni ukážu, že svet vie byť tolerantnejší a chápacejší voči „inakosti“, bude to prínos nielen pre náš biznis, ale pre celú spoločnosť.

Ako ste naštartovali program Vnímavá firma?

Po odsúhlasení, že ideme do toho, že ideme tejto oblasti venovať úsilie, čas aj peniaze, sme vybrali pilotne desiatky kolegov zo služieb zákazníkom, ktorí prešli počas roka hĺbkovým tréningom v 4vé akademii kritického myslenia. Stali sa z nich ambasádori, ktorí počas celého roka ďalej pracovali vo svojich tímoch so svojimi kolegami, šírili myšlienku inklúzie, pomáhajú a radia svojim kolegom, ako zvládať situácie so zákazníkmi so zdravotným postihnutím, s mamičkami s malými deťmi, so zajakavými či s ľuďmi s rôznymi dysfunkciami, prípadne rasovo odlišnými... Zároveň sme s touto témou pracovali aj

vo firemnej kultúre v kampani. A pripravili sme online hru Neživím predsudky, v ktorej sa môžu ľudia pokúsiť vžiť sa do roly Róma, bezdomovca či ženy, ktorá príde o prsty. Nájdete ju na www.nezivimpredsudky.sk.

Citlivé témy sú často náročné. Nie všetci sa vieme otvoriť príbehom ľudí s prekážkami, extrémizmu, tabuizovaným témam v spoločnosti. Ako ich prijímali vaši zamestnanci? Prekonávali ste aj isté prekážky?

Nie vždy všetko ide hladko, pochopiteľne. To, že sme na správnej ceste, nám ukazujú spätné väzby od kolegov, ktorí si prešli tréningom a aplikujú svoje poznatky aj do praxe. Mnohí prešli totálnou zmenou postojov a dnes už vedia, že to bol významný a pozitívny medzník nielen v ich pracovnej oblasti, ale i osobnom živote. Za všetko hovorí asi to, že najväčšiu diskusiu medzi kolegami rozprúdila veta v kampani, že predsudkov a stereotypov sa nikdy nezbavíme, môžeme sa s nimi len naučiť pracovať. Slovak Telekom ako jeden zo signatárov Charty diverzity vytvára dlhodobo pre svojich zamestnancov prostredie, kde sa rôznorodosť podporuje. Máme kolegov Rómov aj kolegov so zdravotným postihnutím. Od viacerých kolegov máme spätnú väzbu, že sú na tento projekt hrdí.

Ak by sa nejaká firma chcela inšpirovať spoločnosťou Slovak Telekom, čo by ste jej v začiatkoch odporučili?

V prvom rade si treba povedať, že to nie je o Telekomu alebo inej firme. Je to o nás, ľuďoch, a pokiaľ toto nepochopíme na začiatku, nepohneme sa z miesta. Ak teda už vieme, že chceme zmenu, je nevyhnutné zmonitorovať si interné a externé prostredie. Povedať si, s akými typmi zákazníkov s inakosťou sa najčastejšie stretávajú ich zamestnanci a ako na nich reagujú. Netreba mať očakávania na rýchle riešenia. Boj s predsudkami a posúvanie postojov je náročný proces a v niektorých prípadoch ani nie je možný.

Predstavte si cestu, ktorú ste prešli. Ktoré najdôležitejšie momenty na nej vám napadajú?

Ak veríte tomu, čo robíte, každý moment vám zapadá do mozaiky a je rovnako dôležitý. Jeden z najkrajších momentov bol, keď kolegovia prišli na prvý tréning a v podstate poriadne netušili, na čo sa to vlastne dávajú a potom po roku zneli ich vyjadrenia, že to bolo jedno z ich najlepších rozhodnutí.

Veronika Šušková:

Za každým zákazníkom je príbeh

Veronika sa zapojila do inkluzívneho vzdelávania v rámci spoločnosti Slovak Telekom. Spolu s ďalšími kolegami absolvovala vzdelávanie Cez spoločenskú zodpovednosť k rozvoju, ktorého výsledkom bol aj jej e-book s príbehmi nazerať na zákazníkov na druhej strane telefonickej linky inak. Veronika pracuje v call centre a počas jednotlivých hovorov sa snažila načúvať ľuďom na druhej strane, sledovať ich osobné príbehy a tie si zapisovala aj spolu s tipmi a radami pre kolegov, ako sa správať v istých situáciách. Pretože za každým zákazníkom je príbeh.

Čo vám na začiatku hovorilo inkluzívne vzdelávanie?

Spočiatku som ani len netušila, čo je inklúzia alebo inkluzívna starostlivosť o zákazníka. Celé to na mňa pôsobilo dosť zložito, až som musela začať googliť.

Mali ste od neho nejaké očakávania?

V našej firme som už zažila veľa školení, ktoré sú rôzne. Myslím, že veľa z nich je najmä o školiteľoch, ale čo sa týka nášho inkluzívneho vzdelávania, ktoré sme mali so Janette Motlovou a s organizáciou EDUMA, to bolo azda to najlepšie, čo som doposiaľ zažila. Pamätám si, že sa to všetko začalo asi pred rokom jednoduchým tréningom v Slovak Telekom. Prvotne som bola rada, že sa trocha uľem z práce, lebo niekedy z nej človek nedokáže vypnúť. Napokon som zažila vzdelávanie, ktoré bolo nesmierne hravé a zaujímavé. Po niekoľkých hodinách som sa na

svoju prácu začala pozeráť úplne inak. Zrazu som si uvedomila, že rozoberáme silné momenty života, ako keď sa stretnete s nevidiacim zákazníkom alebo vám volá človek s ťažkou prekážkou, čo si často ani neuvedomujeme. Boli to lekcie nesmiernej pokory k ľuďom okolo mňa, k mojej práci i rodine, za čo veľmi ďakujem.

Zažili ste momenty, pri ktorých ste začali vnímať svet a ľudí okolo seba aj inak?

Myslím, že som mala veľa silných momentov. Veľakrát sa mi dokonca stávalo, že počas nášho vzdelávania odzneli myšlienky, z ktorých som mala neraz slzy na krajíčku. Spomínam si, ako som počas príprav mojej záverečnej práce čítala e-book Bez domova, ktorý bol plný príbehov detí vyrastajúcich v detských domovoch, ale aj príbehov matiek, ktoré

svoje deti museli z istých dôvodov dať do domova. Spomínam si na dni, keď som pripravovala svoju záverečnú prácu. Keďže v našej spoločnosti pracujem v call centre a denne som v kontakte so zákazníkmi, počas niekoľkých týždňov som intenzívnejšie vnímala ľudí na druhej strane telefonickvej linky a vybavovala si rôzne situácie. Snažila som sa ich počúvať, reflektovať ich a viac porozumieť tomu, prečo reagujú istým spôsobom, čo sa v ich príbehu deje. Z toho napokon vzišiel aj môj e-book, ktorý obsahuje príbehy a rôzne situácie so zákazníkmi a verím, že je dobrou pomôckou aj pre mojich začínajúcich kolegov. Ďalšie silné momenty som zažila, keď sme sa mohli osobne stretnúť s ľuďmi s prekážkami – s nevidiacou Soňou, s Maťom bez rúk – a rozprávať sa s nimi, pochopiť, ako vnímajú svet a ľudí okolo seba a čím všetkým musia v živote prechádzať.

Akými prekážkami ste prechádzali vy počas vášho vzdelávania?

Zažívala som „aha“ momenty. Viete, také tie chvíle, keď je človek o niečom skalopevne presvedčený, niečo sa nám nepáči a ani sa o to hlbšie nezaujímame, máme o tom svoju pravdu. Ja som mala takéto predsudky voči matkám, ktoré svoje deti dávajú do detských domovov. Bola som z toho zhrozená, sklamaná, ba dokonca nahnevaná. Tento blok sa vo mne zmenil práve vďaka videám v Online živej knižnici a e-booku Bez domova do domova z dielne organizácie EDUMA. Pamätám si, ako sme sa o tom s mojou mentorkou rozprávali. Pýtala som sa: „Ako je to vôbec možné?“ A ona mi namiesto odpovede posunula e-book a odporučila pár príbehov. Pochopila som, že každý v našom živote môže dávať iba toľko, koľko dostáva od druhých. Veľa je to aj o rodine, v ktorej vyrastáme a potom o ľuďoch, s ktorými sa v živote stretávame. A práve toto sa mi asi najviac páčilo na inkluzívnej starostlivosti, že som si pritom mohla utriediť aj niektoré myšlienky a zrazu som sa

začala zamýšľať aj nad vecami, ktoré by mi predtým nenapadli.

Zmenilo sa niečo, odkedy ste prešli cestou vzdelávania?

Osobnostne som sa nezmenila, som stále taká istá a som svojská, ale vnútorne som sa stala akoby pokornejšou. V rámci všetkého, s čím sa v mojom živote stretnem. Myslím, že tie dvere sa otvorili vtedy, keď som prestala myslieť len na seba a začala som okolo seba vnímať aj druhých. Navyše, najväčšiu radosť mi urobil môj e-book s príbehmi, ktorý som vlastnoručne napísala. Nikdy predtým som nepripravovala prácu takéhoto druhu a navyše môj e-book teraz môže slúžiť aj mojim kolegom. Vložila som do neho veľa svojich myšlienok, skúseností, poznania, ktoré som nadobudla v práci a som vďačná za každú spätnú väzbu. Verím, že bude pre mnohých inšpiratívny.

Po roku ste tam, kde ste dnes. Vydali by ste sa po ceste inkluzívneho vzdelávania ešte raz?

Určite áno. Najsilnejšie poznanie, ktoré mi inkluzívna starostlivosť dala, je pokora. Vždy som sa považovala za veľmi prchkého a výbušného človeka, no teraz si uvedomujem samu seba v niektorých situáciách a vravím si, aká je pokora veľmi dôležitá. Podobné vzdelávanie má na Slovensku a vo firmách obrovský zmysel. Veď sa len pozrite, aká je doba na Slovensku. Ľudia si závidia, nedoprajú. Je to ako v tej piesni od Katarzie: „Čo nemôžeme mať, chceme aspoň obliznúť.“ Prečo? Nie som skeptická, aj keď to možno skepticky znie, ale mali by sme sa každý z nás zamyslieť aj nad inými vecami, ako len sami nad sebou. Lebo ako hovorí Jan Werich: „Najprv sme ľudia a až potom Česi, Maďari alebo Švédi. Naším prvotným a základným domovom je zemeguľa.“ Po roku cítim, že okolo seba veci a ľudí viac pozorujem, počúvam a vnímam.

„Pochopila som, že každý v našom živote môže dávať iba toľko, koľko dostáva od druhých. Veľa je to aj o rodine, v ktorej vyrastáme a potom o ľuďoch, s ktorými sa v živote stretávame. A práve toto sa mi najviac páčilo na inkluzívnej starostlivosti, že som si mohla utriediť niektoré myšlienky a zrazu som sa začala zamýšľať aj nad vecami, ktoré by mi predtým nenapadli.“

Zuzana Révészová:

Zažili sme, ako sa dá inakosť „on“ zmeniť na inakosť „in“

Zuzana pôsobila v rôznych typoch škôl i v mimovládnych organizáciách a venuje sa téme inkluzívneho vzdelávania. V súčasnosti pôsobí v Špeciálnej základnej škole a Základnej škole pre deti s narušenou komunikačnou schopnosťou na Odborárskej ulici v Košiciach, kde vedie aj školské Divadielko Štvorlístok. Potom, čo sa zapojila do vzdelávania na 4vé akademii rozvoja kritického myslenia v module Cez storytelling k inklúzii, sa rozhodla pracovať so svojimi žiakmi prostredníctvom príbehov v Online živej knižnici.

Na vašej špeciálnej základnej škole v Košiciach ste sa rozhodli siahnuť po Online živej knižnici. Čo vás k tomu inšpirovalo?

V roku 2016 som sa prihlásila na Komenského inštitút, ktorý organizuje Živica. Súčasťou prihlášky bol aj popis projektového zámeru, čo by som

v našej škole chcela realizovať a zmeniť. Okamžite ma inšpirovali práca a blogy Janette Motlovej a jej kniha Cigánka, v ktorej bol jej výrok: „... aby ľudia, ktorí prichádzajú do kontaktu s malými rómskymi deťmi, vnímali, že to, čo z nich vyrastie, majú v rukách aj oni. A že sa nemôžu tváriť, že všetko majú v rukách len Rómovia samotní.“

Ktoré príbehy z Online živej knižnice ste si vybrali a prečo?

Našu školu navštevujú väčšinou rómski žiaci z vylúčených komunít mesta Košice, z detských domovov a z krízových centier. Vieme však pracovať s ich inakosťou? Ako chceme dosiahnuť, aby sa naši žiaci s rôznym znevýhodnením v živote posúvali? Vieme využiť ich potenciál či talent? Možnosť realizovať môj malý projekt ma priviedla k myšlienke zorganizovať pre pedagogických zamestnancov na našej škole workshop a pozvať Janette ako spíkerku a lektorku. Tejto úžasnej akcie sa zúčastnil celý náš kolektív. Prostredníctvom svojho životného príbehu nám Janette dokázala priblížiť príčiny vzdelávacích ťažkostí rómskych žiakov. Mnohí pochopili, že každý si nesie svoj príbeh. Zároveň sme dostali ponuku na zapojenie sa do testovania Online živých knižníc a akreditovaného vzdelávania v rámci 4vé akademie kritického myslenia v module Cez storytelling k inklúzii.

Akým spôsobom prebiehala hodina vo vašej triede?

Pracovali sme s dvoma príbehmi z Online živej knižnice. S príbehom Maťa: Ako sa žije s fyzickým hendikepom a s príbehom Susanne: Tínedžerka, ktorá utiekla zo Sýrie pred vojnou. Aktivity sme realizovali formou 90-minútových blokov od 5. až po 9. ročník na predmetoch slovenský jazyk, etická výchova, občianska náuka, pracovné vyučovanie a informatika prostredníctvom metodiky osvojenej na workshope. S videom o Susanne sme pracovali len v 9. ročníku, preto sme vybrali príbeh ich rovesníčky. Opäť sme pracovali v bloku na predmetoch občianska náuka – geografia. Forma blokového vyučovania sa nám osvedčila pre dostatok času na sledovanie videa, diskusiu, aktivity a spätnú väzbu.

V úvode sme sledovali ukážky záberov z vojny v Sýrii, aby žiaci získali predstavu, čo sa tam stalo. Potom sme pracovali s príbehom metódou riadeného sledovania. Video sme priebežne zastavovali a na tabuľu zakresľovali trasu a dopravné prostriedky, ktorými Susanne putovala zo Sýrie na Slovensko. V rámci geografie žiaci farebnými špendlíkmi na mape sveta vyznačili trasu, po ktorej putovala Susanne a tisíce ďalších migrantov.

Aké boli reakcie vašich detí? Ktoré slová zaznievali v triedach, aké mali deti pocity?

Využili sme metódu tieňovania – reakcie žiakov sledovala a zaznamenávala naša pedagogická asistentka. Po objavení sa chlapca s telesným znevýhodnením na videu si ako Rómka všimla „rómske“ reakcie detí (napríklad poplúvanie sa, aby sa im „to“ nestalo). Zopár žiačok pohľad na chlapca neznieslo a otočili sa chrbtom. Keď sa však Maťa rozhovoril, nenápadne ho sledovali. Učitelia žiakom kládli otázky. „Išli by ste s Martinom na kávu? Kamarátili by ste sa s ním?“ a podobne. Niektoré reakcie boli odmietavé, no množstvo žiakov nás prekvapilo a svojich žiakov sme spoznali úplne inak. „Je to taký človek ako ostatní...“ „Mám kamaráta, ktorý mal popálené ruky. Keď ideme na kofolu, pridrží mi pohár...“ Žiaci kládli aj množstvo otázok: „Ako sa umýva?“ „Ako píše?“ „Ako sa naje, oblieka, holí?“ „Má frajerku?“ a podobne.

Myslíte si, že v nich niečo videopríbehy z Online živej knižnice zanechali?

Pred sledovaním videa so Susanne sa žiaci vyjadrovali: „Migranti môžu prísť, ale my si prajeme, aby sa správali ako my.“ „Nesúhlasím, aby prišli.“ Po videu a aktivitách sme počuli vyjadrenia: „Keď sa s niektorými (migrantmi) stretnem, budem im pomáhať.“ Alebo: „Keď stretnem to dievča, pomôžem mu.“ Ešte dlho diskutovali, aké to je byť migrantom, či je dobré, aby prišli k nám a čo by robili v jej situácii. Príbeh otriasol najmä dievčatami, ktoré sa so Susanne stotožnili a vžili do jej pocitov. Diskutovali hlavne o tom, aké náročné je takéto putovanie pre ženy, ako trpia nedostatkom intimity a hygieny, ako sú ohrozené ich bezpečnosť, zdravie, ba celý život.

Napokon ste sa s jednou zo živých kníh – s Maťom – aj osobne stretli.

Aby si Martinov život naozaj uvedomili, mohli si vyskúšať imitovať bežné činnosti so zlepenými palčiakmi na rukách. Skúšali písať, olúpať si pomaranč, otvárať dvere kľúčom, obúvať sa či používať telefón a tablet. Bolo to náročné. Vtedy žiakom napadla myšlienka pozvať Martina, ktorý žije v Košiciach, k nám do školy. Na hodine informatiky mu napísali mail a Martin naozaj prišiel. Reakcie žiakov na ozajstné stretnutie boli famózne: „*Martin je super! Je to úplne iné, ako keď bol online!*“ Martin sa s každou skupinou porozprával, bez problémov písal, pracoval s počítačom či si obliekol bundu... Už nikto by nemal problém ísť s ním do mesta či na kofolu. Predstaviť žiakom s inakosťou život mladíka s inou inakosťou a jeho prístup k riešeniu problémov bolo veľkou školou pre všetkých zapojených.

Má učenie pomocou príbehov z Online živej knižnice podľa vás na školách zmysel?

Stačilo zmeniť klasický vzorec vyučovacej hodiny (tabuľa, krieda, prednáška) na blokové vyučovanie s využitím riadeného sledovania Online živej knižnice a interaktívnymi aktivitami zážitkového učenia – a učitelia ohromene počúvali úplne iné reakcie žiakov, nečakané diskusie, záujem a konečné nadšenie zo stretnutia s Maťom. Prvýkrát sme v škole zažili, ako sa dá „*inakosť on*“ zmeniť na „*inakosť in.*“ A ešte niekoľko dní po aktivite so Susanne sme počúvali diskusie, argumenty pre a proti. Koľko sa z príbehov Online živých knižníc naučili žiaci, a koľko učiteľia! Došlo k vzácnej komunikácii, zhode, výmene emócií a synergii, ktorá je veľkou pridanou hodnotou edukačného procesu.

„Aby si Martinov život naozaj uvedomili, mohli si vyskúšať imitovať bežné činnosti so zlepenými palčiakmi na rukách. Skúšali písať, olúpať si pomaranč, otvárať dvere kľúčom, obúvať sa či používať telefón a tablet. Bolo to náročné. Vtedy žiakom napadla myšlienka pozvať Maťa k nám do školy.“

4vé akadémia rozvoja kritického myslenia – vychovávať, vzdelávať a viesť k vnímavosti je akreditovaný vzdelávací program neziskovej organizácie Eduma – Od emócií k poznaniu, ktorý je určený študentom stredných a vysokých škôl, učiteľom a pedagógom, vychovávateľom, pomáhajúcim profesionálom a ľuďom vo firmách. Jej cieľom je scitlivovať mladých, rozvíjať ich kritické myslenie, odbúravať strachy a predsudky k ľuďom s prekážkami aj cez osobné príbehy na portáli www.onlinezivakniznica.sk. Akadémia vznikla v roku 2017 ako odpoveď na dva závažné aktuálne problémy: rýchlou šíriaci extrémizmus medzi mladými ľuďmi a dlhodobé prehliadanie potrieb a prekážok zraniteľných skupín mládeže v spoločnosti pri získaní vzdelávania, zamestnania a prístupu k spoločenskému uplatneniu. Ku koncu roka ju úspešne absolvovalo 65 účastníkov z rôznych kútov Slovenska, z ktorých Eduma vybrala a historicky prvýkrát ocenila na Vnímavú firmu (Slovak Telekom), Vnímavú školu (Pedagogická fakulta, Katedra sociálnej práce, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici) a výnimočne Vnímavé projekty na Stretnutí vnímavých.

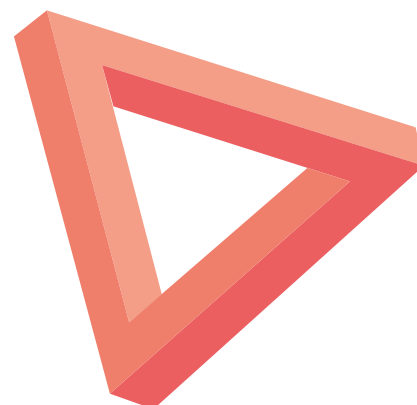
Veríme, že Vnímavá komunita zložená zo škôl a z firiem zapojených do vzdelávacieho programu a podporujúcich inkluzívny prístup k žiakom, študentom, zákazníkom a zamestnancom so špecifickými prekážkami v spoločnosti môže priniesť veľa zaujímavých príkladov dobrej praxe a byť inšpiráciou pre ďalšie inštitúcie a biznis sektor v oblasti spoločenskej zodpovednosti na Slovensku.

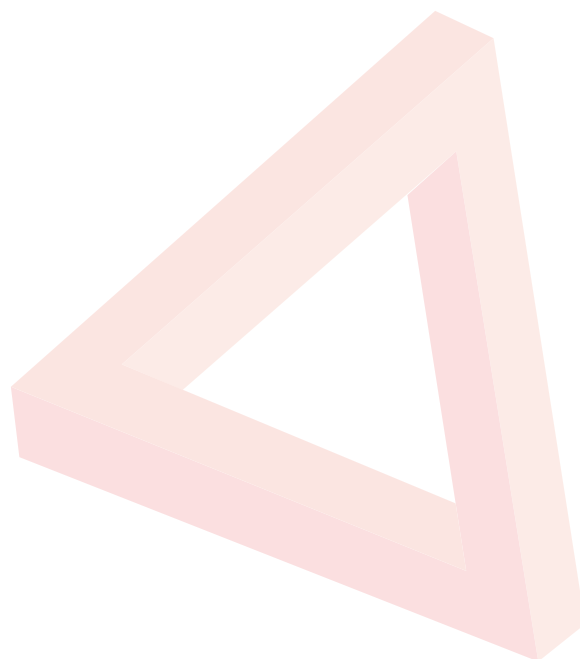
www.4veakademia.sk

Eduma – Od emócií k poznaniu je nezisková organizácia, ktorá pomáha prostredníctvom zážitkového vzdelávania a cez storytelling objavovať potreby mladých ľudí s prekážkami v našej spoločnosti. Jej zakladateľkou je Janette Motlová, ktorá tiež prišla s myšlienkou založiť inovatívny vzdelávací portál www.onlinezivakniznica.sk. Živá knižnica dnes ponúka desiatky videopríbehov, ľudí, živých kníh, aby sme ich mohli spoznať, zaoberať sa ich problémami a posúvať ich príbehy k tým, ktorí pre nich chcú a vedia nájsť riešenie. Len tak dokážeme zastaviť vytlačanie mladých ľudí s prekážkami na okraj spoločnosti skôr, ako bude neskoro.

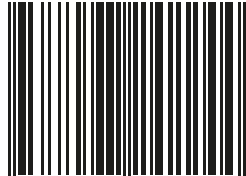
Organizácia ponúka okrem inkluzívneho vzdelávania na 4vé akadémii rozvoja kritického myslenia aj zážitkové workshopy Online živá knižnica na školách, tréningy zamerané na emocionálne prežívanie dieťaťa a inšpiratívne prednášky Janette Motlovej prepojené s jej osobným príbehom.

www.eduma.sk

ISBN 978-80-972422-4-4

9 788097 242244

NADÁCIA VÚB

December **2017**